

Література:

1. Бажан О. Г. Випробовування вірою: Боротьба за реалізацію прав і свобод віруючих в Україні в другій половині 1950-их – 1980-і роки. Київ: Рідний край, 2000. 330 с.
2. Войналович В. А. Партійно-державна політика щодо релігії та релігійних інституцій в Україні в 1940 – 1960-х роках: політичний дискурс. Київ: Світогляд, 2005. 741 с.
3. Данилюк Ю.З. Державна політика щодо архітектурних пам'яток культового призначення у 60-их роках на Україні. Релігійна традиція в духовному відродженні України. – Полтава: [Б.в.]. 1992. С. 119 – 121.
5. Пашенко В. О. Православна церква в тоталітарній державі. Україна 1940-х – початок 1990-их років. Полтава: АСМІ, 2005. 630 с.
6. ЦК КПУ, м. Київ (1918-1991) ЦДАГО України (Центр. держ. архів громад. об'єднань України). Ф.1. Оп.24. Спр. 6007. Арк.5, 37.

ХІД ТА МАСШТАБИ ОПЕРАЦІЇ «ЗАХІД» 1947 РОКУ

Сич Т. В.

*здобувач вищої освіти IV курсу,
Навчально-науковий інститут міжнародних відносин
та національної безпеки, 032 історія та археологія,
Національний університет «Острозька академія»
м. Острог, Україна*

Операція «Захід» – наймасовіша депортація, здійснена радянською владою в Західній Україні у 1947 році. Однією з її головних цілей було нейтралізувати діяльність Української повстанської армії та тих, хто їй співчував і допомагав.

На Заході України зростали опозиційні настрої, населення вороже ставилося до влади, були сильні позиції українських націоналістів, адже після завершення німецько-радянської війни більшість збройних акцій Української повстанської армії були направлені проти радянської влади. Це стало основною причиною проведення операції. Чітко прописувалося, хто підлягає виселенню: повнолітні та неповнолітні члени сімей повстанців та їхні близькі родичі, які проживають спільно.

Серед методів протиповстанської боротьби важливе місце займає «виселення сімей активних учасників ОУН і УПА». Попри те, що успішне виконання депортацій підривало б підтримку українського підпілля та слугувало б застереженням для осіб, які б хотіли

долучитися до визвольного руху, деякі начальники управлінь та міських відділів МДБ не зрозуміли важливості цих заходів та призупинили їхнє проведення. З метою посилення репресій проти сімей «активних учасників оунівського підпілля» державної безпеки УРСР С. Савченко міністр запропонував низку заходів з обліку та оформлення облікових справ на тих, хто підлягає виселенню, а також вимагав використовувати ці заходи задля вербування нових агентів із членів зазначених родин [7, с.80].

21-26 жовтня 1947 року відбувся активний етап депортаційної операції «Захід». Вона розпочалась у ніч з 21 на 22 жовтня. Було вивезено приблизно 76 тисяч українців. Більшість родин – 60 814 осіб – направили на підприємства вугільної промисловості східних районів СРСР: "Кузбасвугілля", "Челябінськвугілля", "Молотоввугілля", "Караганда-вугілля", "Східсибвугілля". Окрім того, 15 202 "активних українських націоналістів" під конвоем було спрямовано в Омську область для роботи на промислових підприємствах та в сільському господарстві[5, с. 56-57].

Багато людей були змушені залишати свої домівки у той самий день, в який розпочалась операція, тож багато з них не мали можливості забрати з собою необхідні речі для життя.

Депортованих збирали на місцевих залізничних станціях та відправляли до призначених місць на вантажівках та у вагонах. У багатьох випадках умови транспортування були жахливими – людей перевозили без достатніх харчування, води та санітарних умов. Багато з них померли в дорозі. Після прибуття на місця призначення, депортовані були розміщені в тимчасових таборах і селищах [7, с. 79].

Депортаційні бригади склалися з працівників МВС, МНС, військовослужбовців, а також місцевого населення, яке було залучене до організації транспорту та виконання інших завдань[4, с. 124].

Депортація проходила зі значними труднощами: багато людей відмовлялися від неї та ховалися від органів державної влади; також були випадки супротиву. Багато з них не вижили через важкі умови перевезення, недостатнє харчування та інші фактори.

Після завершення основної депортаційної операції у жовтні 1947 року, продовжувалися заходи з підготовки до повторних депортацій тих, кому вдалось ухилитись від неї. Також проводилися рейди для затримання тих, хто намагався повернутися на свої колишні місця проживання.

У період з жовтня 1947 по 1948 роки тривали роботи з організації поселень для переселенців на нових місцях. Водночас здійснювалися масові арешти, знищувалися культурні центри та інші національні інституції на теренах Західної України.

Завершальний етап операції також супроводжувався масовими випадками хвороб та смертності серед переселенців [6, с. 248-249].

Підсумком депортації «Захід» стали серйозні соціальні наслідки для населення, яке було депортовано. Багато з них втратили своє майно, землю та інші ресурси, що мали значний економічний вплив на їхнє життя [4, с.127].

Депортація була важливою складовою політики радянської держави для боротьби з підпіллям [2, с. 25].

Крім того, вона призвела до руйнування соціальної структури населення західних областей УРСР, що негативно вплинуло на їх розвиток та економічний потенціал [3, с.195].

Депортація «Захід» дозволила уряду СРСР здійснити зміни в етнічному складі населення західних областей УРСР, що було однією з цілей оперативного планування дій.

Після 1947 року радянські спецслужби не організовували на Західній Україні настільки масових депортацій, проте продовжили насильницьке виселення родичів учасників УПА і ОУН. Упродовж 1948 року з теренів Західної України депортували 817 осіб, а 1949-го – 25 527 [1, с. 345].

Як результат складне становище, в якому опинилось націоналістичне підпілля на західноукраїнських землях в кінці 1940-х років, змусило Президію Української головної визвольної ради (координатора національно-визвольного руху в Україні) прийняти рішення про остаточне згорання діяльності УПА як збройної формації

У цілому, депортаційна операція «Захід» стала однією з найбільш жорстоких та протиправних дій радянської влади проти населення, яке мешкало на Західних областях України [1, с. 344].

Література:

1. Бажан О. Операція «Захід»: до 75-річчя депортації населення Західної України у віддалені райони СРСР. *Україна ХХ століття: культура, ідеологія, політика*. 2013. Вип. 18. С. 344-345.
2. Білецький В. Західноукраїнське питання в документах радянських органів державної безпеки 1944-1953 рр. *Український історичний журнал*. 2002. № 2. С. 25.

3. Данилюк О. Операція «Захід» у вітчизняній історіографії. *Україна модерна*. 2003. №8. С. 195.
4. Когут А. Депортаційна операція «Захід» у жовтні 1947 року (за документами Галузевого державного архіву Служби безпеки України). *Архіви України*. 2019. № 4. С. 124-127.
5. Когут А. Операція «Захід» у контексті радянських депортацій із Західної України. 1940–1950-ті рр. *Вирване коріння: дослідження, документи, свідчення* / [редкол.: Л. Легасова (кер. проекту) та ін.]. Київ, 2020. С. 56-57.
6. Коломієць А. Переселення національних меншин з західних областей України в 1944-1949 рр. *Вісник Львівського університету. Серія історична*. 2003. Вип. 38. С. 248-249.
7. Ярема М. Історіографія дослідження насильницьких виселень з Західної України в 1944-1951 рр. *Культура і сучасність*. 2011. № 3. С. 79-80.

ФОРМУВАННЯ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ МЕДИЧНОЇ СЛУЖБИ В УПА

Терещенко О. С.

учениця II класу,

*Обарівський ліцей Городоцької сільської ради Рівненської області
с. Обарів, Україна*

З кінця 1942 р. в середовищі українського національно-визвольного руху відбувалися певні зміни. Головну роль у ньому почали відігравати збройні відділи ОУН(б), що склали ядро Української Повстанської Армії. Керівництво бандерівської ОУН та УПА, взявши на себе роль лідера українського руху Опору, змушене було вирішувати низку проблем, зокрема закладання основ та розбудова запілля УПА. Одним з найважливіших завдань, що стояли перед керівництвом підпілля в цей час було створення дієвої і всеохоплюючої медичної служби. Адже в тих тяжких умовах, в яких відбувалась боротьба, санітарний стан бійців був вкрай важливою справою, що безпосередньо впливало на боєздатність війська.

Командування УПА, з одного боку, намагалося будувати структуру так, аби вона якнайкраще відповідала тим важким умовам, у яких доводилося працювати повстанцям, з іншого, знайти патріотів-фахівців медичної справи, які змогли б налагодити роботу. Було організовано різні референтури: організаційно-мобілізаційна, суспільно-політична, зв'язку, розвідувальна тощо, серед яких важливе